

ELS REPTES DE LA REPRODUCCIÓ ASSISTIDA

Maternitat congelada

La vitrificació d'òvuls i altres avenços científics per allargar l'edat fèrtil s'han convertit en un gran negoci que està en expansió

DOSSIER
Analitzem
l'impacte social
i econòmic de les
tècniques de
fèrtilitat

ELS REPTES DE LA REPRODUCCIÓ ASSISTIDA

El negoci de retardar la maternitat

La congelació d'òvuls es ven com una solució individual a un problema social mentre la ciència avança per allargar l'edat fèrtil

LARA BONILLA
 BARCELONA

Congelar òvuls als 32 per ser mare als 43. Rejovenir els ovaris amb cèl·lules mare. Gestar amb òvuls d'una donant més jove. La ciència, d'una banda, i les clíniques de reproducció assistida, de l'altra, avancen en la recerca de solucions per preservar la fertilitat més enllà dels límits biològics. Les dificultats per quedar-se embarassada, ja sigui per causes mèdiques o perquè hem retardat l'edat en què s'és mare -infertilitat social-, han disparat la indústria de la reproducció assistida, i Espanya ja és un dels líders mundials del sector. La maternitat, i, més concretament, la infertilitat, s'ha mercantilitzat. I n'és un exemple la vitrificació o congelació d'òvuls, una de les tècniques de reproducció assistida que més han crescut. A l'estat espanyol s'ha passat de 2.174 vitrificacions d'òvuls el 2009 a 5.264 el 2017, segons les últimes dades de la Societat Espanyola de Fertilitat (SEF). Això suposa un augment del 142%. Congelar òvuls propis per utilitzar-los més endavant per ser mare mitjançant una fecundació *in vitro* ja representa el 10% dels tractaments que fan dos dels centres més destacats del sector, com són IVI i Dexeus Dona. "Sembla poc però no ho és. El 2008 la incidència era del 2%", constata Ana Cobo, directora del departament de criopreservació de l'IVI de València, que qualifica aquesta tècnica, que va néixer per preservar la fertilitat de dones amb càncer, com una "revolució" comparable a la píndola anticonceptiva.

Les clíniques estan utilitzant potents campanyes de màrqueting per vendre la vitrificació d'òvuls com una solució al retard de la maternitat. Els

estudis, la penalització professional, la falta de parella, la precaritzat laboral agreujada per la crisi econòmica o la falta de polítiques de conciliació són els motius principals per endarrerir la maternitat. El problema, segons la investigadora de la UOC Leila Mohammadi, és que s'està oferint com una solució individual "quan hauria de ser una responsabilitat de tota la societat". Les catalanes tenen el seu primer fill als 31 anys i són les europees que més tard el tenen. La solució "no és pagar *in vitro* o congelació d'òvuls a tothom, sinó que l'Estat inverteixi en ajudes per incentivar que es tinguin els fills més aviat, però, si no ho fa, aquesta és una manera de minvar els efectes de l'edat", defensa Miguel Ángel Checa, cap de reproducció del servei d'obstetrícia de l'Hospital del Mar. "És un pla B", afegeix Agustín Ballesteros, director de l'IVI Barcelona. El pla A seria tenir els fills "quan toca" biològicament. Però calen "polítiques socials actives".

Falses expectatives?

Un estudi de la UOC liderat per Mohammadi alerta que l'afany comercial d'algunes clíniques per captar clients pot portar a l'engany o generar falses expectatives pel que fa a les garanties reals que ofereix aquesta tècnica. "Es ven molt de fum", reconeix Ana Cobo. "No és una assegurança, és una opció que et dona tranquil·litat. Compres temps", afegeix la investigadora. "Això no garanteix tenir fills, és una possibilitat, i no preserva la fertilitat, guardes òvuls, que és diferent", insisteix Iñaki González, expert en reproducció assistida de Dexeus Dona. La

25%
 Entre un 25% i un 30% de les dones nascudes a la segona meitat dels 70 no seran mares, en contra de les seves pròpies expectatives i desitjos

6.458
 Els naixements de mares que tenen més de 40 anys s'ha disparat en deu anys i ha passat de 3.719 el 2008 a 6.458 el 2018, segons l'Idescat

vitricació no és sinònim d'embaràs, tot i que els eslògans amb què es publicita ho donin a entendre. Cobo ofereix dades: "En una dona de 35 anys que congeli 8 òvuls, la taxa d'èxit és del 32%, i amb aquests mateixos 8, si tens més de 35 anys, la probabilitat és d'un 17%". L'edat no és l'únic factor per calcular les taxes d'èxit. També ho és la quantitat d'òvuls que s'extreguin i la seva qualitat. Entre 10 i 15 òvuls es considera una xifra òptima a congelar, atès que alguns poden presentar alteracions cromosòmiques i que en la descongelació sobreviuen entre un 70% i un 90%. L'ideal, segons els experts, és vitrificar entre els 30 i els 35 anys. "Com més tard, menys capacitat després d'un embaràs", diu Ballesteros. Però ja s'està fent tard: als 37 anys de mitjana. En els centres de l'IVI, el 73% de les dones que vitrificquen tenen entre 35 i 40 anys, i un 15,8% en tenen més de 40. És a dir: les dones que congelen tenen la mateixa edat que les que acudeixen a reproducció assistida perquè tenen problemes per aconseguir un embaràs. "És un contrasentit", diu Cobo, i ho atribueix a la desinformació: "Les dones no són conscients que hi ha una reducció natural de la reserva ovàrica a partir dels 35 anys". El nombre de dones que tenen fills amb més de 40 anys s'ha disparat en una dècada a Catalunya. El que no s'explica tant és que la meitat dels tractaments de reproducció assistida es fan amb òvuls de donant. Checa assegura que la vitrificació "és útil" quan es fa per sota dels 35 anys. "Per sobre hi ha molts dubtes. I si tens 40 anys, el que congels són il·lusions", diu. Per això creu que cal fer campanyes de conscienciació. Ja hi ha clíniques que ofereixen estudis bàsics de fertilitat i de la reserva ovàrica, i el seu objectiu ara és captar per a la congelació d'òvuls noies més joves, algunes de les quals ni tan sols, s'han plantejat si volen ser mares. "Ho fan per si de cas, tot i no saber si volen tenir fills", explica la biòloga Laura Rabinad.

Crear una necessitat

Per a Laia Selva, de l'Observatori de Bioètica de la UB, la congelació d'òvuls està generant noves necessitats: "Estem creant una malaltia quan no ho és, perquè és una infertilitat social. S'es-

En què consisteix el procediment?

És una tècnica que es du a terme al laboratori per conservar els òvuls en les mateixes condicions que quan van ser extrets i fer que no caduquin. Es conserven a -196 graus en nitrogen líquid perquè les seves propietats es mantinguin intactes. Es fa un tractament hormonal per estimular que els ovaris produeixin més òvuls i s'extreuen mitjançant una punció ovàrica sota sedació. Costa al voltant de 4.000 euros més el cost anual de manteniment, en-

tre 200 i 300 euros. Quan es vulguin utilitzar, es descongelaran i es fecundaran amb el semen de la parella o d'un donant mitjançant FIV. Moltes dones, però, no els usaran perquè s'hauran quedat embarassades abans. A l'IVI només un 8% han tornat a desvitrificar. A Dexeus Dona, un 12%. En cas de renunciar-hi, el centre els pot utilitzar per a finalitats reproductives per a altres parelles, per a investigació o destruir-los, l'opció més habitual.

tà fent medicina preventiva oferint un tractament invasiu amb certs riscos i un cost econòmic en lloc de fer polítiques de conciliació familiar. S'ha creat un negoci. Si fos una necessitat, ho hauria de cobrir la Seguretat Social". La vitrificació d'òvuls només la cobreix la sanitat pública per causes mèdiques. Rabinad va més enllà: "Quin missatge estem transmetent? Que tenir un fill et bloqueja la vida i fa que no puguis avançar professionalment i, per tant, si m'ha de canviar tant la vida el tindré quan ja ho hagi fet tot". Només cal donar un cop d'ull als missatges amb què es publicita: "Ara no és el moment. Vull viure moltes experiències abans".

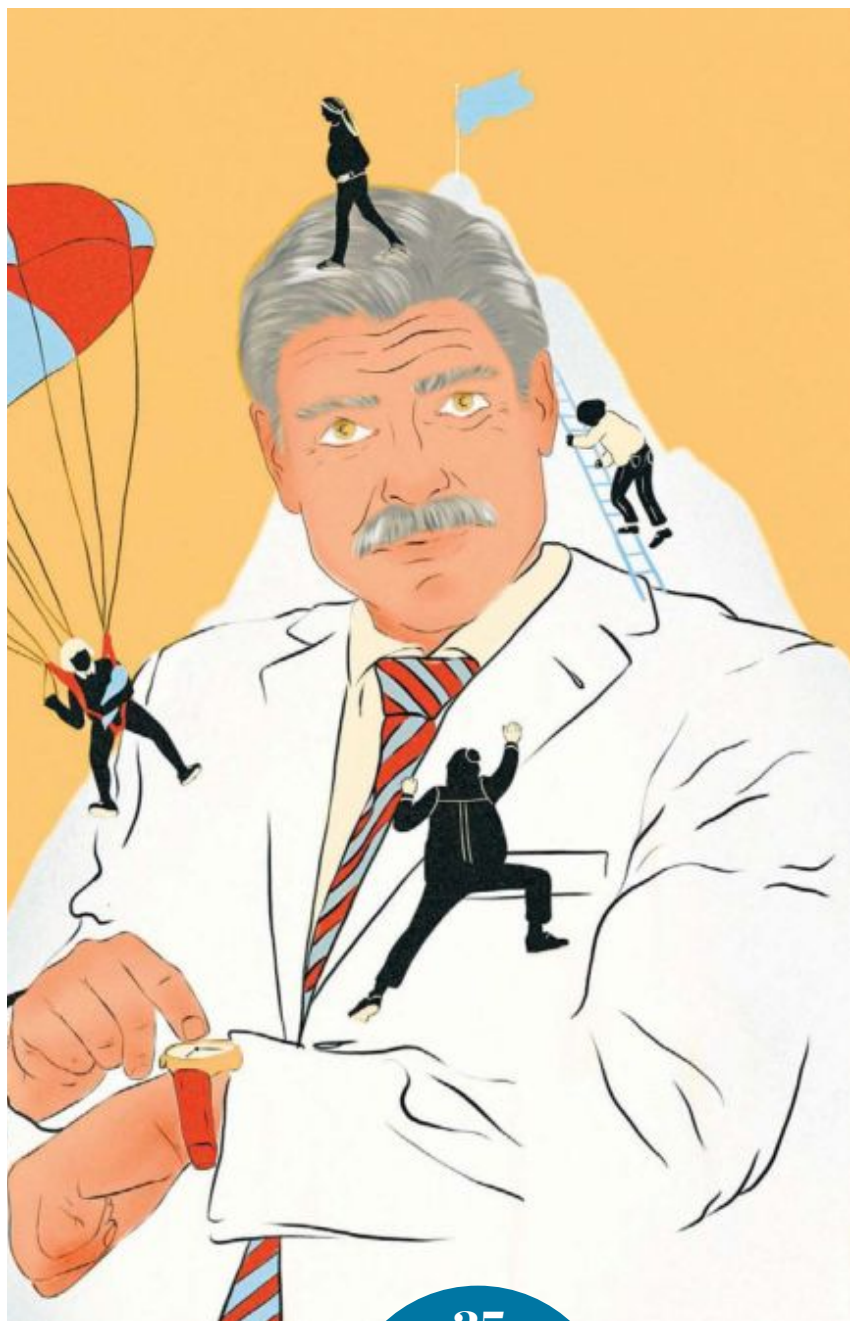

EMPRESSES QUE INCENTIVEN LA VITRIFICACIÓ

Facebook i Apple ofereixen la congelació d'òvuls com a incentiu. Les veus crítiques diuen que va en contra de la pretesa "autonomia reproductiva" perquè és l'empresa la que "convida" a endarrerir la maternitat.

LES QUE MÉS TRIGÜEN A TENIR FILLS

L'edat en què es té el primer fill a Catalunya és als 31 anys, per sobre de la mitjana de la UE, que és als 29,1, i es tenen 1,31 fills de mitjana. Segons la SEF, un 9% dels nens que neixen a Espanya són fruit de la reproducció assistida.

IRENE GUTIÉRREZ

35
La fertilitat de la dona comença a decaure a partir dels 35 anys però s'estan congelant òvuls per sobre d'aquesta edat

"Estic opositant, no em puc distreure. Quan tingui plaça en propietat serà el moment per ser mare". I el risc, alerten, és que es pot postergar tant que arribis a no ser mare. Cal una societat més "children friendly", diuen. La vitrificació també s'ha venut com una eina d'"emancipació" i "autonomia" de la dona. Un cop més, els eslògans: "Jo decideixo quan" o "Tria el millor moment per quedar-te embarassada". Al darrere d'aquests missatges, coincideixen Selva i Rabinad, també hi ha la pressió social de tenir els fills quan tot estigui sota control –estabilitat labo-

ral, emocional i econòmica–, i les exigències són cada cop més grans. "Sembla que cada cop s'ha de tenir un nivell de vida més alt per tenir un fill", apunta Selva. Tampoc s'explica, diu, els riscos d'un embaràs als 45 anys –eclampsia, diabetis gestacional, avortament, hipertensió, cesària–. "Només es ven la part alegre que el teu òvul tindrà la mateixa edat que quan el vas congelar".

La tècnica millorarà. La ciència avança en aquest sentit. Però el problema social, l'endarreriment de la maternitat i les seves conseqüències, continuarà sobre la taula. —